

MORIS NIKOL: O POGREŠNOM RADU CENTARA

Iz I toma knjige

[„Psychological Commentaries on the Teachings of Gurdjieff and Ouspensky“](#)

Prevod: Jelena

*„Thoughts are like birds and people are responsible for them only if they trapped them in the birdcage of their minds, instead of letting them fly away.“
Maurice Nicoll*

Dr. Moris Nikol (1884. – 1953.) – „Gentle genie“, kako ga mnogi nazivaju, psihijatar po zanimanju, je svoju lekarsku karijeru započeo kao učenik i saradnik Dr. K. G. Junga i bio autor jedne od prvih knjiga o Jungovom tumačenju snova (*Dream Psychology*, 1917.). Godine 1921. sreće Petra Uspenskog i biva toliko snažno privučen idejama Četvrtog puta, da to u potpunosti menja kurs njegovog života i rada. Napušta lekarsku praksu u Londonu i sledeću godinu provodi sa porodicom u Francuskoj, radeći sa Gurđijevim u njegovom „Institutu za harmonični razvoj čoveka“. Kada je Gurđijev 1922. zatvorio Institut i nastavio svoje podučavanje putujući po Evropi i Americi, Nikol se vraća u grupu Uspenskog, od koga je posle godina zajedničkog rada 1931. dobio odobrenje da sam podučava. Sa Jungom ostaje dobar prijatelj do kraja života.

(Gurđijev, Madam Uspenski, Katarina i Moris Nikol)

Nastavio je samostalni rad sa grupom učenika i snimci ovih predavanja su objedinjeni u njegovom najpoznatijem, monumentalnom delu u V tomova *[Psychological Commentaries on the Teachings of Gurdjieff and Ouspensky](#)*. (prva tri toma su dostupna na [download-u](#) u folderu "gnostika"). Naslovi „Mark“ i „New Man“ zaokružuju opus IV Puta.

O POGREŠNOM RADU CENTARA

DEO I

Birdlip, 18. oktobar 1941.

Jedna od najinteresantnijih ideja u ovom sistemu učenja je da čovek ima nekoliko različitih umova i da je intelekt samo jedan od umova koje on poseduje. Pogledajmo dijagram različitih centara u čoveku u skladu sa ovim učenjem:

- Intelektualni centar
- Emocionalni centar
- Motorički centar

Svaki od ovih centara je „um“. Svaki od njih reprezentuje različitu vrstu uma.

Centri bi se mogli uporediti sa veoma delikatnim i složenim mašinama, od kojih je svaka dizajnirana za različitu svrhu i upotrebu. Osim toga, svaka mašina se sastoji od manjih mašina ili mašina unutar mašina i one mogu samostalno delovati. To znači da može raditi čitav centar ili čitava mašina ili samo njen mali deo. Svako poseduje te izuzetno složene i delikatne mašine, ali ne znajući ništa ili gotovo ništa o njima, ljudi su skloni da ih koriste pogrešno. U stvari, oni misle da imaju samo *jedan* um, da samo *jedan* um obavlja sve. A ideja o jednom umu je povezana sa iluzijom da je čovek jedno – to znači, sa imaginacijom, koju svako nosi u sebi – naime, da je iznutra jedno, jedinstvo, da poseduje jednu volju i jedno permanentno „Ja“, da poseduje punu svest i znanje o sebi i moć da čini. Veoma je neobična i interesantna stvar da niko ne može da napravi dovoljno duboku refleksiju – jer ona vodi do izvora čovekove 'bolesti' – da je potrebno toliko dugo, pre nego što ljudi mogu podneti shvatanje da nisu jedno, već mnogi, da nisu jedinstvo i harmonija, već mnoštvo i disharmonija, da nemaju jedno permanentno i realno 'Ja', već stotine različitih i sasvim kontradiktornih 'Ja', koja u različitim trenucima preuzimaju vlast nad njima, da nemaju pravu volju, već roj promenljivih i konfliktnih volja, koje pripadaju tim različitim 'Ja', da sasvim retko imaju trenutke svesnosti, već se obično nalaze u neobičnom stanju dnevnog sna, i da kao rezultat svega toga nemaju pravu moć da čine i tako žive u svetu u kome se sve dešava i u kome niko ne može da spreči da se nešto dogodi. Čak i ideja da čovek nema samo jedan um, već različite centre uma, može biti odbačena ili posmatrana kao toliko fantastična, kao i ideja da ljudi ne poseduju svest. Niko u stvari ne želi da se suoči sa samim sobom i svojom realnom situacijom.

Čovek se tako drži onoga, što zamišlja da jeste i prijanjajući uz ono što ne postoji, što je nerealno, onemogućava sebi da postoji i postane realan, tj. bude ono što može da postane i za šta je stvoren da postane. Možda ste čuli tezu u Radu da svako može postati milioner, ali da bi postao milioner prvo mora shvatiti da nije milioner. U tom pogledu svako je nalik bogatom mladom čoveku iz poznate parabole, čoveku bogatom u osećaju svoje sopstvene vrednosti, koji sebi pripisuje dobrotu kao svoje sopstveno svojstvo i duboko je identifikovan sa svojim vrlinama.

Setićete se da mu je rečeno da proda to sve i da podari siromašnima – to jest, istinskom ili suštinskom, nerazvijenom delu svog bića, izgladnelog od strane „bogate ličnosti“. Čovek nije sklon da prihvati bilo šta rečeno o pogrešnom radu centara, dok ne dostigne tačku, na kojoj će sam spoznati da različiti centri zaista postoje u njemu. Morate razumeti da to nije nikakva fantastična ili samo teoretska ideja. To je činjenica i to činjenica od najveće važnosti za svakoga, ko želi da dobro upotrebi svoj život, a ne da od njega učini nešto nejasno, neoblikovano i sasvim beznačajno. Iz tog razloga, prva stvar, za koju Vam je u vezi sa praktičnim redom na sebi rečeno da radite, je posmatranje koji centar ili koji centri rade u nekom određenom trenutku. To jest, rečeno Vam je da praktikujete samo-posmatranje-što je jedini put koji vodi ka promeni sebe - pre svega u vezi sa opažanjem različitih centara u sebi. Ali čak i to je veoma teško i ljudi čak ni nakon dugog perioda ne vide istinski sami da ti centri postoje u njima. Ili pokušavaju da ih posmatraju na trenutak i misle da je to sve što je potrebno.

Postoje tri različita čoveka u svakom, da počnemo sa time: Intelektualni Čovek, Emocionalni Čovek i Instinktivno-Motorički Čovek, koji korespondiraju sa ta tri centra ili uma. Čovek misli jednu stvar, oseća drugu i „čulima doživljava“ (senses) treću. Njegove senzacije, koje pripadaju instinktivnom centru, su drugačije od njegovih osećanja, koja pripadaju emocionalnom centru, i njegovih misli, koje pripadaju intelektualnom centru. Pretpostavimo da pokušavate da ostvarite neki cilj (zadavanje sebi određenog cilja je važan korak u Četvrtom putu i reč „aim“ u ovom kontekstu se odnosi na tu aktivnost) i uložili ste trud da taj cilj sebi razjasnite. Pretpostavimo sada da Vas je nešto oneraspoložilo: šta će se dogoditi, ako se to razmotri sa stanovišta različitih centara? Ukoliko ste nerasporeženi, to znači da je emocionalni centar postao negativan. Osećate se gnevno, ljutito, razočarano ili možda osećate da ništa nije vredno. Ako pretpostavimo da sledite svoj um emocionalnog centra *u trenutku*, kada on postane negativan, da li ćete biti u stanju da ispunite svoj cilj? Ne, naravno da ne. Ali ako pređete u intelektualni centar – ukoliko to možete – i razmislite o svem cilju i zbog čega ste ga postavili, i dalje ćete moći da ga održite. Zašto? Zato što koristite pravi centar za tu priliku. Ne koristite pogrešan centar, jer korišćenje emocionalnog centra, kada je on *negativan*, *uvek* znači koristiti pogrešan centar.

Ali o svemu tome je već dovoljno rečeno. Danas treba da govorimo ne toliko o korišćenju pogrešnog centra za neki određeni zadatak, kao na primer o pokušaju da se razmišlja kako da se brzo strči niz stepenice, već o korišćenju pogrešnog dela centra. Kao što znate, svaki centar je podeljen na tri dela i svaki od tih delova na tri dodatna dela. Sada neću govoriti o podeli centara na pozitivnu i negativnu stranu. Svaki centar reflektuje sebe samog i ostale kroz ta tri dela i tri daljnja dela. Na primer, intelektualni centar sadrži jedinice, koje predstavljaju instinktivno-motorički centar, emocionalni centar i sam intelektualni centar, ali na nižoj skali. A oni su sa svoje strane podeljeni na isti način na još nižoj skali.

Instinktivno-motorički deo svakog centra je najviše mehaničan i u tim mehaničkim jedinicama centara ljudi po pravilu provode svoj život. Pre nego što budemo u detalje govorili o podeli centara uopšte, mora se shvatiti jedan princip u vezi sa njihovom podelom. Zašto ljudi provode svoje vreme u mehaničkim delovima centara? Odgovor je jednostavno da oni ne zahtevaju *pažnju*. Kada je pažnja praktično nula, čovek je u najnižem, najviše mehaničkom delu centra. Rezultat je taj da osoba govori i čini neke stvari bez ikakve ideje o tome šta radi. Drugi rezultat je da osoba ne može da se prilagodi nijednoj promeni ili da upotrebi znanje, već se ponaša apsolutno mehanički u svim prilikama i ponavlja ono što zna kao mašina. Uočićete koliko je za neke ljude teško da se prilagode novim idejama ili okolnostima i kako ponavljaju sve što su naučili kao školarci.

Da bismo ušli u više jedinice centara neophodan je napor *pažnje*. To je princip. Uzmimo sada mehanički deo intelektualnog centra. Njegova funkcija je da radi na *registraciji* sećanja i utisaka i asocijacija i to je sve što bi on trebalo da radi – ukoliko se *koristi ispravno*. On nikada ne bi trebalo da odgovara na pitanja postavljena čitavom centru. Pre svega, ne bi trebalo da odlučuje ni o čemu važnom. Ovde imamo prvi primer pogrešnog rada centara u pogledu njihovih delova i jedinica. Mehanički deo intelektualnog centra, koja se naziva formativni deo formativnog centra, neprestano odgovara na pitanja i neprestano donosi odluke. On odgovara bez reda, terminima iz slenga, tipičnim frazama i žargonima svake vrste. On odgovara automatski i govori ono što je najuobičajenije reći, kao mašina. Ili na nešto višem nivou, odgovara uvek na stereotipan način, koristeći dobro poznate rečenice, konverzaciju sa žurki, slogane, poslovice, mudre izreke i tako dalje. Neobična je stvar da mnogi ljudi uvek odgovaraju na ovaj način i to nikada ne primećuju, bilo zbog toga, što ne mogu da razmišljaju ni o čemu i borave u mehaničkim ili čak automatskim izrazima intelektualnog centra, ili zbog toga što ne uviđaju važnost razmišljanja i oslobađanja svojih misli od mehaničkih reči i izraza, koje pripadaju najnižim jedinicama centra.

Sada dolazimo do *pažnje*. Pažnja nas prebacuje u bolje ili svesnije delove centara. Postoje tri vrste pažnje:

- (1.) nula – pažnja, koja karakteriše mehaničke jedinice centara;
- (2.) pažnja, koja ne zahteva napor, ali je privučena i samo treba da se drži dalje od nebitnih stvari;
- (3.) pažnja, koja mora da bude upravljena naporom volje.

Kao što je rečeno, prva vrsta pažnje, nula-pažnja, prati rad mehaničkih jedinica centara; druga vrsta nas dovodi do emocionalnih delova centara, a treća do intelektualnih delova. Uzmimo na kratko ponovo intelektualni centar kao primer. Emocionalni deo intelektualnog centra se prvenstveno sastoji od želje da se zna, želje da se razume, da se traga za znanjem, da se otkriva, da se poveća razumevanje, da se shvati i otkrije, da se ima satisfakcija saznanja, želje za istinom, zadovoljstva u učenju, nezadovoljstva zbog ignorantnosti, neinformisanosti itd. Rad na emocionalnom delu zahteva punu pažnju, ali u tom

delu pažnja ne zahteva nikakav napor. Ona je privučena i održava se samim interesovanjem za taj predmet.

Intelektualni deo čitavog intelektualnog centra uključuje i kapacitet za kreiranje, konstrukciju, otkriće (pronalazački dar), iznalazjenje metoda, uviđanje povezanosti i dovođenje naizgled odvojenih stvari u vezu ili jedinstvo ili formulacije, tako da vidimo istinu u nečem do tada nejasnom. Ovaj deo ne može raditi bez *usmerene pažnje*. Pažnja u tom delu nije privučena, već mora da bude kontrolisana i održavana naporom volje; mi uglavnom izbegavamo rad, koji pripada ovom delu centra, zbog čega on ostaje *neiskorišćen*.

DEO II

Birdlip, 23. oktobar 1941.

Prošlog puta smo govorili o pogrešnom radu centara sa stanovišta korišćenja pogrešnih delova centara i principa pažnje.

Kao što je rečeno, ljudi borave ili žive u malim delovima centara – to jest, u mehaničkim delovima. Morate shvatiti da sva ta različita „Ja“ u nama žive u manjim ili većim jedinicama centara. Mi imamo manje mehanička i više mehanička „Ja“. U malim jedinicama, u mehaničkim ili čak automatskim delovima centara boravi većina „Ja“ koja kontrolišu naš život. U tom smislu, može se reći da ljudi naseljavaju ili žive u malim, mehaničkim jedinicama centara. To jest, naš svakodnevni život je većinom kontrolisan veoma malim, mehaničkim „Ja“, koja naseljavaju te male jedinice centara. Ona bi trebalo da budu sluge, a ne naši gospodari, jer mi posedujemo „Ja“ različite snage ili kvaliteta ili kapaciteta. Na primer, „Ja“ koja žive u malim jedinicama centara nisu sposobna da shvate Rad. Ona su veoma ograničena. Ne mogu da se promene. Ona su nalik čaršiji, koja sumnja u sve novo. Ta mala „Ja“, koja koristite u svakodnevnom životu – ta „Ja“ koja se glože i osećaju nepovezanost, ta „Ja“ koja su preokupirana malim planovima, malim sumnjama, malim stvarima, malim interesima – se nalaze u mehaničkim delovima centara. Ona se veoma korisna za male stvari, ali ona ne mogu razumeti Rad. Ona pripadaju malim delovima centara. I ponekad nailazite na ljude, koji su toliko mnogo u tim malim, svakodnevnim „Ja“, da su potpuno nesposobni da shvate bilo šta osim onoga što pripada njihovim trenutnim malim interesima i stanovištima tih malih „Ja“, zaokupljenim samo malim stvarima svakodnevnog života, koje su veoma važne na *tom nivou* – naime, na nivou malih stvari. To znači, da ta mala „Ja“ imaju svoje pravo mesto i ukoliko se bave onim, što im pripada, ona obavljaju svoj posao pravilno; i svako mora posedovati istrenirana „Ja“ ove vrste.

Kao što znate, osoba mora da se razvije do nekog stepena u svim delovima centara, da bi postala čovek broj 4 ili balansirani čovek. Ali, kao što je rečeno, ta

mala „Ja“ ne mogu da shvate Rad, ne mogu da prilagode sebe idejama Rada i ako ideje Rada padnu na ta mala, svakodnevna „Ja“, Rad ne može biti primljen i ne može zauzeti pravo mesto u biću čoveka. Ukratko, ukoliko Rad bude prihvaćen od ovih malih svakodnevnih „Ja“, zainteresovanih pretežno za sebe, on će biti shvaćen na njihovom malom nivou razumevanja – na „nivou bića“ tih malih „Ja“. Ovaj Rad moraju preuzeti veća „Ja“ i nikada se ne sme dopustiti da padne do malih „Ja“. Ovo je veoma realan i važan element rada na sebi – to jest, da se ne sme dopustiti malim „Ja“, koja žive u malim delovima centara, da razmišljaju i odlučuju o idejama Rada. Budući da je to tako važno i sa praktičnog stanovišta čini tako direktan primer pogrešnog rada centara, moramo pokušati da bolje razumemo šta to znači. Jer, kao što je rečeno, proučavanje pogrešnog rada centara nije samo pitanje, koje se odnosi na korišćenje pogrešnog centra, kao što je korišćenje centra za mišljenje, da bi se strčalo niz stepenice – u kom slučaju bismo pali – već takođe i pitanje korišćenja pravog dela centra s obzirom na to šta treba da bude urađeno u nekom određenom trenutku. Jer postoji veoma mnogo različitih vrsta stvari, sa kojima treba da se pozabavimo, a mi ne posedujemo samo različite centre ili umove – intelektualni za složena poređenja i razmišljanje, motorički za kompleksne pokrete, mnogo brže od misli, emocionalni za uviđanje kvaliteta stvari i relacija i značenja skrivenih iza intelekta – već je svaki centar podeljen i dalje podeljen na delove, od kojih svaki ima svoje pravo mesto u šemi stvari i svoju pravu funkciju.

Vratimo se intelektualnom centru. Mehanički deo obuhvata sav rad na registrovanju sećanja, asocijacija i impresija i to je posao, koji bi on normalno trebalo da obavlja – to jest, kada drugi centri i delovi centara obavljaju svoj pravi posao. On bi samo trebalo da obavlja posao registracije ili snimanja, nalik sekretarici, koja zapisuje i sređuje ono što je rečeno. Kao što je već spomenuto, on nikada ne bi trebalo da odgovara na pitanja, koja su upućena celom centru i ne bi nikada trebalo da odlučuje ni o čemu važnom; ali na žalost, on uvek odlučuje i uvek odgovara na svoj uzani, ograničeni način, gotovim frazama, i nastavlja da govori i deluje na isti mehanički način u svim okolnostima. To je fiksirani deo u čoveku i ako čovek intelektualno boravi u ovoj mehaničkoj jedinici intelektualnog centra, on se neće promeniti i ništa novo ne može nastati u njemu, već će uvek posmatrati život na određeni način i govoriti iste stvari, kao gramofon. Ali ako je drugi deo njega razvijen u većoj jedinici, stvar će biti sasvim drugačija. On će onda imati veoma mehaničku, besvesnu stranu, ali i drugačiju stranu, koja je mnogo svesnija i življa, koja boravi bilo u emocionalnom, bilo u intelektualnom delu.

U stvari, balansiran čovek u smislu Rada je do izvesnog stepena razvijen u svim delovima – mehaničkom, emocionalnom i intelektualnom – svih centara. To znači da je on reprezentovan u njima nekim „Ja“ i oni nisu prazne sobe. To distribuiraju njegovu energiju i dovodi psihički život u harmoniju, ali tek putem ideja, sličnim onima, koje se odnose na Rad – naime, idejama, koje dolaze od „C“ – uticaja, od *svesnog kruga čovečanstva*, od onih koji su dostigli potpuni unutrašnji rast – je moguć harmoničan razvoj centara. Životna interesovanja su sama po sebi omeđena tako da vode do jednostranog razvitka; i nijedan čovek se

ne može razviti samo interesovanjem za sebe, jer će tako razviti samo određene delove emocionalnog centra.

Ako Rad padne na mehaničku stranu intelektualnog centra, on će pasti među „Ja“, koja se bave običnim, svakodnevnim životnim stvarima. Ta „Ja“ se hrane „A“ uticajima, deluju u svakodnevnom životu i ne mogu shvatiti o čemu je reč u Radu i zašto je Rad neophodan. Za njih je samo ono što mogu da vide i dotaknu realno. Prema tome, tu nema *plodnog tla za ideje Rada* iz koga bi one rasle, jer se Rad ne bavi stvarima koje se mogu videti i dotaći, već počinje samoposmatranjem – to jest, onim što se ne može videti i dotaći. Razumećete koliko je opasno za one, kojima je data mogućnost da prime Rad većim delovima centara, većim „Ja“, da dopuste njegovim idejama da padnu na mala, mehanička „Ja“, gde će biti izdeljene ili čak pocepane na komadiće. To je istinski bazična ideja o skrnavljenju ili profanisanju. O Radu se uvek mora razmišljati sa pažnjom, jer ona pomera čoveka u intelektualni deo centra.

U pogledu toga da se ideje Rada čuju uzanim, malim „Ja“, vi svi znate parabolu o Sejaču i semenu. Osoba, koja živi samo u malim delovima centara, u malim ličnim stvarima, će kada čuje o Radu razumeti veoma malo. O toj situaciji se govori u paraboli. Seme označava ezoterične ideje, ideju Rada. Ukoliko ideje Rada, kao živo seme, padnu na veoma male delove centara, to je kao kada seme padne pored puta (wayside).

„Izađe sijač da sije sjeme svoje; i kad sijaše, jedno padne kraj puta i pogazi se i ptice nebeske pozobaše ga.

A drugo padne na kamen i iznikavši osuši se, jer nemaše vlage.

I drugo padne međ trnje i uzraste trnje i udavi ga.

A drugo padne na zemlju dobru i iznikavši, donese rod sto puta onoliko.“ (Luka, VIII, 5-8).

Interpretirajući ovu parabolu svojim učenicima, Hrist kaže: *„Sjeme je riječ Božija.*

A koje je kraj puta, to su oni koji slušaju, ali potom dolazi đavo i uzima riječ iz srca njihovoga, da ne vjeruju i da se ne spasu.“ (Luka, VIII, 11-12). Da li razumete zašto se to naziva „wayside“? To znači da ideje Rada padaju među saobraćaj čovekovog uma, među obične misli čovekovog života i preuzima ih *mehanička* strana, koju Hrist naziva đavo – jer mehaničnost jeste *đavo*.

U smislu Rada Vi svi znate da osoba može razumeti samo na svom nivou bića. To znači da ako sretnete čoveka sa višim nivoom bića nego što je vaše, Vi ga nećete razumeti. A ako živite u veoma malim, veoma ograničenim, mehaničkim „Ja“, onda to predstavlja Vaš nivo bića. Tada ćete razumeti samo ono što je veoma malo, veoma lično, i ako centrirate sebe u tim malim „Ja“, koja se bave malim poslovima svakodnevnog života i vašim sitnim ljubomorama, mržnjama i željama i pakostima, nećete biti u stanju da se prilagodite ničemu novom, tako da će ideje Rada pasti „kraj puta“ i biti ili sasvim beznačajne za Vas ili čak apsurdne, smešne, nepotrebne i fantastične. To znači da ćete razumeti Rad na nivou svog bića. Ali

svako poseduje skalnu bića. To znači da čovek, *pod uslovom da poseduje magnetni centar*, može doći do boljeg nivoa i boljih „Ja“ u sebi - ako pokuša da ih pronade - putem kojih može da razume Rad. A jedan znak toga je posedovanje „*magnetnog centra*“, koji može da napravi razliku između „A“ i „B“ uticaja.

DEO III

Birdlip, 09. novembar 1941.

Mehanički delovi centara treba da obavljaju odgovarajući posao i oni mogu da rade bez ikakve pažnje ili uz veoma malo pažnje. Kada hodate, ta aktivnost zahteva samo povremeno veoma malo pažnje i sve složene pokrete, povezane sa aktivnošću hodanja, mehanički delovi *motoričkog centra* izvode pravilno. Možete se uveriti da to izvode mehaničke jedinice motoričkog centra, jer dok hodate Vaše ruke mogu biti zauzete pokretima, koji zahtevaju usmerenje svesti – tj. pažnju – kao na primer oštrenje olovke ili zakopčavanje dugmeta i tako dalje. Upravo zbog toga što mehanički delovi centara mogu da rade sa nula-pažnjom ili sa veoma malom, povremenom pažnjom, oni često deluju nezavisno – na primer čovek se oblači za večeru dok istovremeno razmišlja o nekom problemu ili možda zatiče sebe kako ide u krevet. Svako će se setiti sličnih primera.

Čitava ljudska mašina je napravljena na takav način da neki deo u nuždi može da preuzme posao drugog na određeno vreme. To se u ovom sistemu izražava rečima da se centri do izvesnog stepena preklapaju u pogledu funkcije. Iako zbog preklapanja centara ljudska mašina može bolje da reaguje u nuždi i zbog toga je pogodnija za podešavanje, upravo to preklapanje pruža priliku za pogrešan rad centara. Uzmimo jedan primer: svi znamo da se disanje može obavljati bez naše pažnje. Ovde je motorički centar, koji napreže i otpušta mišiće koji se koriste pri disanju, kontrolisan od strane instinktivnog centra, koji svakog trenutka procenjuje stanje krvi i u skladu sa time povećava i smanjuje brzinu respiracije. Ali mi to ne možemo posmatrati direktno. Mi ne možemo posmatrati instinktivni centar i njegov složen zadatak održavanja unutrašnjeg rada organa. Ali možemo posmatrati rezultate njegovog rada – na primer da posle trčanja dišemo dublje ili da ako smo uzbuđeni, dišemo brže - i shvatamo da je to zbog toga što je instinktivnom centru potrebno više kiseonika. Ali disanjem ne upravlja samo instinktivno-motorički centar. Postoji preklapanje kontrole, jer možemo svesno kontrolisati disanje. Čovek ne može voljno zadržati dah iza određene granice, jer će instinktivni centar preuzeti disanje umesto njega čim bude počeo da gubi svest. Ali čovek može upravljati svojim disanjem i voljno disati sporije ili dublje. To je opasno raditi, ali postoje neki trenuci kada to može biti veoma važno i čak spasti čoveku život. Međutim, ukoliko osoba pokušava da kontroliše svoje disanje bez razumevanja šta radi i bez znanja, ona se time meša u rad instinktivnog centra, koji postaje lenj. Sećam se da je G. rekao više nego jedanput da su ljudi, koji pokušavaju da steknu moć kontrolom disanja budale, osim ako nisu prošli kroz dug pripremni trening sa učiteljem, koji ih je izabrao. Oni su budale jer se mešaju u funkciju, čiji se rad može trajno poremetiti, ukoliko se jednom dovoljno dugo mešamo u njegov rad.

Pitanje pogrešnog rada centara je predmet proučavanja čitavog života putem samo-posmatranja. Da bi se razumelo bilo šta, morate razumeti njegovu prirodu, u suprotnom pristupićete tome pogrešno ili zauzeti pogrešan stav. Ne možete razumeti centre i njihov pravilan i pogrešan rad za jedan trenutak. Ako mislite da možete, postavljate pogrešna pitanja i nećete nikada ništa istinski saznati o tom predmetu. Razmislite na trenutak. Sav Vaš život je funkcija centara ili upravljani je njima – Vaše misli, Vaša osećanja, Vaše ideje, Vaše nade, strahovi, ljubavi, mržnje, Vaše aktivnosti, Vaši oseti, Vaša zadovoljstva, Vaša udobnost i tako dalje. Kako onda možete očekivati da razumete sve o ispravnom i pogrešnom radu centara za kratko vreme? Činiti tako je kao i očekivati da se razume sve o životu pošto čujemo jedno ili dva predavanja o njemu. Ono što je do sada rečeno treba samo da Vam pruži nekoliko sugestija i da vas podstakne da proučavate taj predmet ali dok ga ne budete proučili samo-posmatranjem, možete čuti i hiljadu i jedno predavanje o njemu, nećete *razumeti* ništa.

Sada treba predstaviti podelu centara, da bi se dobilo neki opšti prikaz, koji može pomoći da se pronade sopstveni put kroz sistem i sa kojim se mogu povezati neka sopstvena opažanja o sebi i naći im mesto – jer to čoveku pomaže da sebe vidi jasnije.

Ja ću sada pre svega podeliti centre na pozitivan i negativan deo i tada ih delimično popuniti, predstavljajući samo neke od njihovih delova uz približnu definiciju njihove funkcije.

Počnimo sa intelektualnim centrom:

(veoma pregledni grafički prikazi se nalaze u [knjizi](#) na strani 76)

FIGURA I – INTELEKTUALNI CENTAR

Pozitivni deo:

- Motorički deo:

I *Motorički deo*: ponavljanje reči i fraza, mehaničko razmišljanje;

II *Emocionalni deo*: ljubopitljivost, radoznalost, određena vrsta imaginacije o drugima

III *Intelektualni deo*: oštroumnost, veština, lukavost, predostrožnost, mali planovi;

- Emocionalni deo:

Želja da se zna i razume, potraga za znanjem, imaginacija višeg tipa;

- Intelektualni deo: Intelektualne konstrukcije, kreativno razmišljanje i otkrića;

Negativni deo intelektualnog centra (na donjoj polovini crteža)

Napomena: na ovom dijagramu je samo Motorički deo Intelektualnog centra detaljno predstavljen. Obratite pažnju na razliku između emocionalnog dela

motoričkog dela intelektualnog centra i emocionalnog dela intelektualnog centra.
Uočite šta ona znači.

FIGURA II – EMOCIONALNI CENTAR

Pozitivni deo:

- **Motorički deo:**

I *Motorički deo*: Mehanički izraz emocija

II *Emocionalni deo*: sve emocije povezane sa ličnim dopadanjem i nedopadanjem. Lične emocije;

III *Intelektualni deo*: Rezultati malih želja, male svakodnevne „volje“

- **Emocionalni deo:**

Religiozna osećanja, estetička osećanja, moralna osećanja, mogu voditi do Savesti;

- **Intelektualni deo:**

Umetničko stvaranje (najvažnije sedište magnetnog centra)

Negativni deo emocionalnog centra (na donjoj polovini crteža)

FIGURA III – MOTORIČKI CENTAR

Podeljen na tri osnovne celine:

- **Motorički deo:**

I *Motorički deo*: automatski refleksi i pokreti

II *Emocionalni deo*: Zadovoljstvo kretanja, normalna ljubav prema igrama, viša imitacija, bavljenje umetnošću određene vrste.

III *Intelektualni deo*: izumeti stvari, mašine, napraviti adaptacije („pronalazački“) um;

FIGURA IV – INSTINKTIVNI CENTAR

- **Motorički deo:**

I *Intelektualni deo*: (nepopunjeno polje);

II *Emocionalni deo*: Prijatne senzacije

III *Instinktivno-motorički deo*: (nepopunjeno polje);

- **Negativni motorički deo:**

I *Intelektualni deo*: (nepopunjeno polje);

II *Emocionalni deo*: neprijatne senzacije;

III *Instinktivno-motorički deo*: (nepopunjeno polje);

- **Emocionalni deo:**

Slepa ljubav (majka) – „instinktivna“ ljubav – animalna ljubomora

- **Negativni emocionalni deo:**

Animalni bes, želja da se ubije

- **Intelektualni deo:**

Mnoge tzv. intuicije spadaju ovde i predstavljaju rad intelektualnog dela instinktivnog centra;

- **Negativni intelektualni deo:** (nepopunjeno polje);

Kao što je rečeno, na ovom dijagramu centara i njihove podele je predstavljeno samo nekoliko delova, da bi služili kao vodič za posmatranje centara i njihovog rada. Deo našeg rada tokom nekoliko godina je bio da posmatramo delove centara i sakupimo i uporedimo opažanja.

Sve što je do sada dato zahteva brižljivo proučavanje. Prvo je neophodno registrovati ono što je rečeno o centrima i delovima centara, kao što je dato, a zatim razmisliti o tome šta to znači i doći do individualnih ideja o tom predmetu – jer nas to prebacuje u više delove centara – a zatim naći primere i pokušati da se za njih nađe mesto. Molim vas, nemojte postavljati pitanja o delovima centara, koji nisu predstavljeni. To je uvek znak negativnog razmišljanja i automatskog postavljanja pitanja, koje je gore nego formatorno ispitivanje, pitati o Aziji, kada predavanje govori o Americi ili pitati za izuzetke kada se objašnjava pravilo.

DEO IV

Berdlip, 18.11.1941.

Podela intelektualnog centra na pozitivni i negativni deo

Počnimo sada sa proučavanjem negativnih delova centara i njihovog značenja. U tu svrhu danas ćemo razgovarati o intelektualnom centru, koji je *prirodno* podeljen na pozitivnu stranu i negativnu stranu, i makar delimično o tome, šta je mišljenje i kakav značaj ima Rad za postizanje pravilnog rada intelektualnog centra.

Koja je funkcija negativnog dela intelektualnog centra? Govoreći uopšteno, njegova funkcija je da misli *Ne*, da negira. Funkcija pozitivnog dela intelektualnog centra je da misli *Da*, da afirmiše.

Bez negativnog dela intelektualnog centra, on ne bi mogao da *misli*. Šta je mišljenje? Prva definicija, koju ovaj sistem daje, je da je mišljenje *poređenje*. Mišljenje je poređenje jedne stvari sa drugom, jedne ponude sa drugom itd. Ali ako čoveku na raspolaganju stoji samo *afirmacija*, samo *Da* kao instrument za mišljenje, poređenje neće biti moguće. Poređenje zahteva kvalitet ili izbor između dve stvari, od kojih se jednoj kaže *Da*, a drugoj *Ne*. Sva pitanja, koja počinju sa zašto (za razliku od onih koja počinju sa kako) znače da tražimo razlog za nešto; a sve prosuđivanje uključuje poređenje i izbor – tj. biranje ovog i odbacivanje onog. Ne bi bilo moguće odabrati ili odbaciti kada ne bi postojao intelektualni centar kao dvostruka sila – sila afirmacije i sila negacije. Ta dva dela centra bi trebalo da budu u stanju da rade zajedno, kao dve oštrice makaza, delujući jedan protiv drugog. O čemu god da razmišlja, čovek bi trebalo da bude u stanju da vidi ono

što potvrđuje kao i ono što negira i da između ta dva puta pronade *stazu* za svoje misli, jer svo istinsko mišljenje vodi u nekom pravcu u umu (i treba da vodi do novog mesta u umu, a ne duž starih staza i do starih mesta, gde je ranije bio i do kojih se stiže bez razmišljanja, već jednostavno putem asocijacija stvorenih navikom). Govorim o istinskom razmišljanju, koje zahteva *napor* i predstavlja nešto što ljudi retko čine.

Kako ste bez sumnje čuli, svakome u ovome radu se savetuje da „pokrene svoj mozak“ jednom svakoga dana, a to znači učiniti istinski napor razmišljanja. Ono što uobičajeno nazivamo razmišljanjem, predstavlja jednostavno automatski tok asocijacija, sled nejasnih ideja i sećanja i fraza prekinut povremenim neznatnim naporom da setimo nečega, kao na primer, šta treba da kupimo i kuda treba da odemo danas. Kada intelektualni centar radi kao celina, svi njegovi različiti delovi i podele zauzimaju svoje pravilno mesto i preuzimaju svoje funkcije, ali to se retko događa. Čitav centar je retko osvetljen. Po pravilu rade samo delovi i podele – tj. on radi pod malim pritiskom sa samo malo svetlosti i u malim delovima i ne može se baviti mislima i idejama, koje zahtevaju aktivnost centra kao celine. I ponovo, po pravilu ljudi ne znaju o čemu bi mislili. Ovaj sistem, sa svim svojim mislima i idejama, sa svojom ogromnom podlogom i svojim praktičnim detaljima – u stvari čitavo učenje – je povezani organski sistem, konstruisan da čoveka dovede do razmišljanja, i uči ga kako da misli i pruža mu nešto, putem čega može razviti svoje sopstveno mišljenje. Jer neke od ovih ideja su lako shvatljive i na nižem nivou, druge su mnogo teže i na višem stepenu, a veza između njih se ne mora videti tokom dugo vremena, ali čitav intelektualni centar, sa svim svojim delovima, malim i velikim, je potreban da na pravilan način objedini sistem, tako da on može raditi pravilno i prenositi snagu kao organizovana i živa celina. To nije samo pitanje memorije, jer memorija je pre svega funkcija mehaničkog ili formatornog dela intelektualnog centra, koji *registruje*, i taj deo nije dovoljan da u potpunosti shvati ideje učenja. To je, dakle, pitanje evaluacije i viđenja i kušanja njegove istine. Istovremeno, dok ovaj sistem nije pravilno *registrovan* u čoveku, on se ne može razvijati i rasti ispravno u njemu da primi i transmituje vibracije iz viših centara. Morate razumeti da se snaga sistema ne sadrži u sistemu samom, shvaćenom kao reči i dijagrami, već u onome što Rad transmituje preko svog bića, kada dobrovoljno radimo na njegovom razumevanju. Jer kada je rad shvaćen, on onda oblikuje nešto u čoveku, što on ranije nije posedovao, i taj instrument, da tako kažemo, na ovaj način formiran u njemu, može da odgovori na uticaje, kojih on nije u potpunosti svestan. I ti uticaji su oni, koji modifikuju, menjaju, možda i transformišu čoveka. Videćete, zbog toga, koliko je važno održati Rad živim u sebi i slušati njegove ideje iznova i iznova i razmišljati o njima i iznova i iznova pokušavati da se deluje u skladu sa njima. Jer ako Rad umre o osobi zbog prevladavajućeg pritiska života i njegovih dnevnih zahteva, može biti teško ponovo ga probuditi. Ljudi lako padaju u san; i potrebno je veoma mnogo vremena, proučavanja i žrtvi, pre nego što se rad obrazuje dovoljno snažno u u čoveku, da bi ostao živ u njemu, tako da ljudi moraju ostati u kontaktu sa onima, koji ga održavaju živim i čiji je zadatak da to čine.

Napravio sam ovu digresiju, da bih pokazao kako je neophodan rad intelektualnog centra kao celine, da bi se u potpunosti shvatio ovaj sistem i kako je taj sistem oformljen za ovu svrhu i može pravilno organizovati čitav intelektualni centar u instrument, koji može početi da odgovara na uticaje, koji dolaze iz viših centara. Međutim, kako ovaj predmet spada u „realtivno mišljenje“ (koje samo po sebi dovodi intelektualni centar u pravilnu akciju), sada ćemo se vratiti na podelu centra na *pozitivnu* i *negativnu* stranu i razmotriti ih s obzirom na pogrešan rad centara (i delova centara).

Uzmimo *negativno razmišljanje*. Negativno razmišljanje nastaje kada čovek razmišlja samo negativnom stranom intelektualnog centra. On koristi negativnu stranu da bi razmišljao. Kao što je rečeno, te dve strane, pozitivna i negativna, treba da saraduju i da proveravaju jedna drugu. Ako čovek počne da razmišlja, recimo o Radu, negativnom stranom i dopusti da ta strana nastavi svoje aktivnosti bez provere, on će neizbežno odbaciti Rad, jer negativna strana povezuje stvari samo u obliku *rastućeg negiranja*. Krajnji rezultat će tako biti *Ne*. Takvo *negativno razmišljanje* u vezi sa temama kao što su one, kojima se bavi Rad, je danas veoma često i da bi trijumfovalo, ono mora da odbaci ili porekne ili omalovaži sve sa čime se ne slaže.

Negativno razmišljanje poprima mnoge oblike kod različitih ljudi. Neki ljudi imaju dobro razvijen sistem potpuno neproverenog negativnog razmišljanja o različitim stvarima – o samima sebi, o drugima, o životu, o svetu, Univerzumu itd. Ti sistemi su se formirali nezavisno od pozitivne strane intelektualnog centra i jednostrani su, neprovereni, nisu izloženi nikakvom izazovu od strane *suprotnog* mišljenja i često predstavljaju izvor bolesti.

Jedan od najlakših načina je *neslaganje*. Neslaganje po navici znači korišćenje negativne strane intelektualnog centra. Neslaganje po navici, pronalaženje pogrešaka, traženje dlake u jajetu itd. predstavlja korišćenje negativnog dela centra bez provere: negativni mislilac je čovek, koga po pravilu treba izbegavati, jer što god da mu kažete, on će to pokušati da uništi. On ne može sprečiti da se, čineći tako, intelektualno *kreće unazad*. Sve to je *pogrešna upotreba centara*. Sa druge strane, osoba, koja misli, recimo ponovo o ovom sistemu, samo u vidu afirmacije, ga nikada neće shvatiti. On nikada neće postati realan za nju, jer ona nije prošla ni kroz kakvo iskušenje u vezi sa njime, nije se borila i radom ga osvojila za sebe do nekog stepena.

U Radu postoji priča da je nekada davno čovek bio savršen. Čovek je bio u kontaktu sa „višim centrima“. U stvari, kaže se da je razgovarao sa bogovima. Ali on je bio veoma slab, jer kako nikada nije poricao i uvek je afirmisao, nije znao kako da se nosi sa poricanjem. Tako je lako pao sa svog položaja, jer nije imao snage za samostalno razmišljanje i razumevanje. Sada on treba da nađe svoj put nazad do mesta gde je jednom bio, sa snagom poricanja da mu u tome pomogne.

Dodatna napomena:

Mnogo zanimljivih stvari se može reći o ta dva dela intelektualnog centra, pozitivnom i negativnom, ako ih posmatramo u vezi sa drugim centrima, kao što je emocionalni. Na primer, čovek može imati *negativno razmišljanje* i *pozitivno osećanje* ili *volju* u vezi sa nekom stvari. Ili obrnuto, može imati *pozitivno razmišljanje* i *negativno osećanje* ili *volju*. Da bismo to ilustrovali, korisno je razmisliti o citatu iz Jevandelja:

"Čovek neki imaše dva sina i došavši k prvome reče: sine! Idi i radi danas u vinogradu mome. A on odgovarajući reče: neću; a poslije se raskaja i otide. I pristupivši drugome reče tako. A on odgovarajući reče: Hoću, gospodaru; i ne otide. Koji je od ove dvojice ispunio volju očevu?" (Matej, XXI/ 28 - 31).

Osoba, koja gaji suviše mehaničku *afirmaciju* u intelektualnom centru, će reći „Da“, ali to pripada njenim mislima – ne njenoj *volji*. Tako ona kaže „da“ u svojim mislima, ali možda „ne“ svojim emocionalnim centrom. Čovek sa negativnim razmišljanjem i pozitivnim osećanjem će reći „ne“ u svom umu, ali će njegova osećanja kasnije reći „da“. Parabola ili psihološka definicija se može različito razumeti. Ali ona znači da čovek nije *jedno* – i ima dve različite strane koje ne moraju obavezno da budu saglasne.

Druga stvar, koja se može reći, je da ako čovek nema magnetni centar (koji prihvata postojanje dve vrste uticaja u vrtlogu mišljenja – A i B uticaja), može početi samo sa negativne strane mišljenja, kada se susretne sa radom ove vrste, i tako provesti sve svoje vreme u pobijanju. Osećanje podstiče određenu vrstu mišljenja. Naš intelektualni aparat, takav kakav je, podeljen na negativan i pozitivan deo, može doći do bilo kakvog rezultata, bilo da je pokrenuta jedna ili druga strana. On može potvrditi ili odbaciti bilo šta. Procena – emocionalni centar - je ta koja je presudna. Posmatrana samo kao mašina, ta dva dela intelektualnog centra su uzajamno destruktivna. To je razlog zašto se kaže da je treći faktor neophodan za ispravan rad centara.

DEO V **Emocionalni centar**

U ovom delu, poslednjem u seriji o pogrešnom radu centara, počecemo sa emocionalnim centrom s obzirom na njegovu negativnu stranu, ali ću napraviti digresiju u vezi sa samim negativnim emocijama.

U poslednjem delu je rečeno da intelektualni centar prirodno poseduje negativan deo. Ali to nije slučaj sa emocionalnim centrom. Negativan deo emocionalnog centra je sedište *negativnih emocija*. Ali *prirodno* ne postoji takav deo u centru: on je stečen. Može se slobodno reći da kad god je aktivan taj stečeni, negativni deo emocionalnog centra, to znači pogrešan rad tog centra. Nije preterano reći da emocionalni centar veoma retko radi na ispravan način, usled aktivnosti tog stečenog negativnog dela, kojim se inficirao kroz kontakt sa životom. Jer negativne emocije upravljaju životom, možda posebno danas, i ljudi su privrženi svojim negativnim emocijama više nego bilo čemu drugom. Infekcija negativnim

emocijama (kao i infekcija negativnim razmišljanjem) se postepeno uvlači u dete, koje raste, jer dete je rođeno budno (na svom sopstvenom stepenu) u svetu uspavanih ljudi i, imitirajući ih, uči da padne u san: pored mnogih drugih stvari ono imitira i negativne emocije – tj. izraze lica, intonaciju, reči i fraze, koje proizilaze iz negativnih stanja njihovih predstavnika. Dete to sve imitira i postepeno počinje da oseća ono što oni predstavljaju. Na taj se način negativna osećanja odraslih prenose na dete i posle nekog vremena ono počinje da pokazuje negativne emocije i da bude mrzovoljno, da prigovara i oseća sažaljenje prema sebi i tako dalje. Najzad, šta dete drugo može da učini? I opet, šta oni, koji su već inficirani negativnim emocijama, drugo mogu da učine, budući da su potpuno nesvesni da su negativni i nikada nisu čuli o toj ideji, a ako je i čuju, po pravilu su sigurni da oni nikada nisu negativni. Vidite kako je teško prekinuti taj lanac stalnog ponavljanja, uzroka i posledice, tu neizbežnu infekciju i re-infekciju, koja je gora od bilo koje druge infekcije, fizičke ili moralne. Ko će je prekinuti? Ili ko može da je prekine? Jedina stvar, koja je može prekinuti, je čovek koji čuje, vidi, razume i shvata šta su negativne emocije i počinje sa samim sobom. Jer ako makar jedna osoba promeni svoj položaj u toj mreži života, u tom teškom jarmu za ljudska bića, ona će otvoriti prostor i za druge. Ali to će biti slučaj samo onda, ako on radi na negativnim emocijama iz najdubljeg, unutrašnjeg, individualnog uviđanja istine o užasu i beskorisnosti negativnih emocija, jer to je tačka, na kojoj istinski Rad počinje, u toj unutrašnjoj viziji.

Morate razumeti da možete raditi sa različitih mesta, ili kakvi jeste, dubina u sebi. Možete raditi iz površnih i dubljih razloga. Kada čovek radi na sebi zbog nagrade ili pohvale, pozicije ili iz dužnosti, ili iz neke vrste uobraženja, ili ponosa ili zbog zasluga, zbog časti ili želje da se zadovolji, ili u vidu imitacije, straha i tako dalje, - svi ti *motivi* ili *izvori njegove volje* (neki bolji, neki lošiji) još uvek nisu *čovek sam* koji radi na *sebi samom*. Ti motivi su serija surogata za pravo 'Ja' u čoveku – zamenska 'Ja', od kojih neka obrazuju „zamenika nadzornika“ i, kao što je rečeno, neka su bolja, neka lošija, neka su korisna, neka smetnja – tj. neka su u većoj meri unutrašnja i tako okrenuta suštini, neka su u većoj meri spoljašnja i tako okrenuta ka lažnoj ličnosti ili zamišljenoj osobi, za koju smatramo da jesmo i na koju trošimo toliko mnogo snage, misli, vremena i novca, da bismo je održali, okruženu oblacima negativnih emocija i sukoba.

Jedino će istinski Rad na ličnim negativnim emocijama, a ne imaginarni Rad, omogućiti da se promeni položaj. U suprotnom će negativne emocije ostati tamo gde jesu, u drugom obliku, jer one nalikuju Proteju, (grč. Πρωτεύς, Prôteús je morski bog u grčkoj mitologiji. Ima proročke sposobnosti, ali menja svoj oblik da bi izbegao da nekome otkrije sudbinu; odgovoriće samo onome ko uspe da ga uhvati. prim. prev.), koji neprestano menja svoj oblik i pretvara se u nešto drugo. Ali to je neophodan deo Rada, koji svako mora proći, da kroz iskreno posmatranje vidi koliko je privržen negativnim emocijama sa jedne strane i kako pokušava da ih se oslobodi sa druge. Rad neizbežno svakoga vodi do istog mesta i istih iskustava. Čovek mora dostići tačku uviđanja svoje sopstvene bespomoćnosti – shvatanja svoje mehaničnosti. A to će ga, ukoliko to nije negativno iskustvo, dovesti u stanje *pamćenja sebe*. Time što vidi svoju bespomoćnost, on privlači

pomoć. Jer shvatanje svoje bespomoćnosti dovodi čoveka u Treće stanje svesti, gde pomoć može stići do nas.

Cilj ovog Rada je da probudi „zakopanu savest“ - ne govorim o stečenoj savesti, koja je različita kod svake rase i predstavlja pitanje običaja, treninga, klase ili nacije. Zakopana savest je ista u svim ljudima, ali leži van domašaja. Da ta „zatrpana savest“ nije u nama, Rad bi bio beskoristan – ništa više do nova, luda moda, novi žargon. Kada bismo mogli da dotaknemo tu zakopanu, pravu savest, u istom trenutku bismo znali da su sva negativna stanja pogrešna – u stvari da su otrov za nas. Upravo preko „unutrašnjeg ukusa“, kako se to naziva u Radu, spoznajemo to za sebe. „Unutrašnji ukus“ omogućava čoveku da uvidi kada je negativan. I tada počinje bitka. On želi da nešto kaže – i ne može. Kada se to dogodi, kada ga Rad dovede do te tačke, Rad onda „radi“ na njemu. To nije više nešto što on prihvata, već nešto za šta se on mora boriti u sebi. Tada počinje da uviđa da mora raditi na svojim negativnim emocijama na nivou, koji leži na dubljoj tački u unutrašnjosti i tada će mu savest pomoći. Ako radi na negativnim emocijama, jer mu je tako rečeno, ili zato što se stidi pred drugima zato što ih ima itd. tada radi „spolja“ na njima, a ne istinski iz sebe samog. Ali bez maglovitih nagoveštaja prave savesti, koje Rad počinje da budi u ljudima, i njene unutrašnje pomoći, bitka sa negativnim emocijama bi bila nemoguća. To znači, *da negde u nama ne postoji savest, negativne emocije bi bile nesavladive*. Život bi bio suviše jak. No, na sreću po nas, koji živimo na Zemlji, mestu smeštenom toliko daleko u Zraku Kreacije, da je za samo jedan stepen udaljeno od najgoreg mogućeg mesta u Univerzumu – na sreću po nas, mi *u sebi* imamo sredstvo za buđenje, iako zatrpano, i *izvan sebe* imamo učenja o buđenju, prenošena kroz vekove naporom svesnog čovečanstva izvan života, koja nas mogu podstaći da se probudimo.

Vratimo se sada kratkom razmatranju emocionalnog centra u njegovom negativnom delu. On može biti predstavljen, iako ne sasvim ispravno, na isti način kao i kod intelektualnog centra.

To je emocionalni centar, pošto je stekao negativni deo putem kontakta sa životom. Na ovom stepenu neću govoriti o različitim delovima negativnog aspekta emocionalnog centra, uz napomenu, kao početnu tačku za vaše samostalno razmatranje ovog predmeta, da sve u negativnom delu radi pogrešno. Uzmimo *sumnju*. Sumnja je emocionalno stanje, koje brzo uključuje negativni deo intelektualnog centra i vodi ga do zaključaka negativne vrste. Rekao sam prošli put da svaka strana – pozitivna ili negativna strana – ako rade nezavisno jedna od druge, mogu doći do *bilo kakvog* zaključka. To mora biti veoma jasno shvaćeno. Ako se u negativnom delu emocionalnog centra rodi sumnja, jer sumnja je pre svega emocija, tada će ona pokrenuti negativnu stranu, i samo negativnu stranu, intelektualnog centra, u kom slučaju će *sve potvrđivati da je vaša sumnja tačna*. Pretpostavite sada da se vaša sumnja iznenada promenila u pozitivniju emociju, jer ste čuli nešto što niste znali. Šta se događa? Tada će početi da radi pozitivni ili afirmativni deo intelektualnog centra i vaši zaključci će

biti potpuno različiti. Poznata vam je izreka: „želja je otac misli“. Ali to nije dostatna formulacija. Bilo koje vaše emocionalno stanje teži da upravlja vašim razmišljanjem. To je primer kako jedan centar hipnotiše drugi i tako pogrešnog rada centara. Moramo pokušati da oslobodimo svoje misli emocija, ako su one negativne. Ali sve to je predmet posmatranja i detaljniji razgovor o tome bi zahtevao mnogo vremena.

Dodaću još par stvari o negativnim emocijama. One su veoma moćne. Mogu inficirati svakoga. Jedan od razloga zašto su tako nadmoćne i zašto ljudi vole da budu negativni je da tako lako povrediti drugoga. Takođe ću vas podsetiti da je jedna od osnovnih karakteristika negativnih emocija ta da se one nastavljaju i nastavljaju, stvarajući uvek iznova sveže negativne emocije, mnogo pošto je uzrok uklonjen. One oduzimaju toliko mnogo energije i troše je uzaludno, da često prouzrokuju bolesti. Dobro trasirano negativno razmišljanje i negativne emocije je opasno stanje za čoveka. Ukolik čovek radi na svojoj percepciji emocionalnog centra uočiće da čitav njegov život dobija novo značenje i doživljava trenutke buđenja, koje nikada neće zaboraviti, i odbleske uvida u to kako je kada emocionalni centar radi na pravilan način. Ali sam on to ne može učiniti. Tek preko nove snage i novih ideja i novog načina gledanja na sebe to može postati moguće. Svi napori, o kojima Rad govori, su neophodni, posebno pamćenje sebe.

Psihološki komentari

Birdlip, 18.05.1942.

Danas ćemo govoriti o posmatranju veza između centara preko 'Ja'. Kao što znate, ovaj Rad počinje samo-posmatranjem, jer je njegov predmet nevidljiva stvar, nazvana „sopstvo“, koju većinom posmatramo kao datu i koju samo svako individualno može posmatrati. Prva stvar, koju treba shvatiti, je da vi niste jedna i ista osoba niti u različitim trenucima, niti u istom trenutku. U prvim pokušajima samo-posmatranja treba uočiti da imate sasvim različite centre ili umove u sebi, koji deluju simultano. Imate *misli*, *emocije* i *pokrete*, ako uzmemo samo ta tri centra, naime, intelektualni centar, emocionalni centar i motorički centar. To su tri potpuno različite stvari. Svaka osoba je sastajalište više 'Ja'. Različita 'Ja' u vama imaju svoje predstavnike u svim tim centrima u većoj ili manjoj meri. To znači, svako 'Ja' u vama ima svog predstavnika u ta tri različita uma ili centra i tako se javlja sasvim drugačije u svakom centru – u stvari, toliko različito, da je potrebno mnogo vremena, pre nego što budemo u stanju da trasiramo manifestaciju nekog 'Ja' u sva tri oblika.

U pokušaju da kontrolišete posmatrano 'Ja', morate zapamtiti da je to nešto što misli, oseća i kreće se – to jest, svaka reprezentacija u svakom centru je drugačija. Kontrola ljudske mašine je teška, jer sve što se u njoj formira psihološki – naime, kao jedno 'Ja' – je reprezentovano na tri sasvim različita načina, tako da na prvi pogled izgleda nepovezano. Na primer, vaše mrštenje. Ono je u motoričkom centru. Ali to mrštenje je reprezentovano u emocionalnom centru kao osećanje i u intelektualnom centru kao misao ili gramofonska ploča – tj. serija misli koje se

mehanički obrću. Puno posmatranje nekog 'ja' je njegovo simultano posmatranje u sva tri centra njegovog porekla.

Pronađimo sada primer za generalnu diskusiju. Uzmimo „brigu“.

Briga je oblik identifikacije. Bukvalno, ta reč ima značenje cepanja, uvijanja ili davljenja; prvobitno je bila povezana sa rečju „wringing one's hands“, jedan od spoljnih znakova brige. Setićete se da svako psihološko ili unutrašnje stanje nalazi neku spoljnu manifestaciju preko motoričkog centra – to znači, ono je reprezentovano nekim određenim mišićnim pokretom ili kontrakcijom itd. Možete uočiti da je stanje brige često reflektovano nabiranjem čela ili uvijanjem šaka. Stanja radosti nikada nemaju tu manifestaciju. Negativna stanja, stanja brige, ili straha, ili anksioznosti, ili depresije se manifestuju u mišićima putem kontrakcije, savijanjem, pognutim hodom itd. (i često slabošću u mišićima), dok se suprotna emocionalna stanja reflektuju kao ekspanzija, uspravan hod, ispružanje udova, oslobođenih svake tenzije i obično kao osećaj snage. Da bi *zaustavili brigu*, ljudi, koji brinu i zbog toga se mnogo mršte, nabiru čelo, grče prste, gotovo zaustavljaju disanje, treba da počnu ovde – *opuštanjem mišića*, koji izražavaju emocionalno stanje i oslobađanjem daha. U pozadini relaksacije u ezoterijskom smislu stoji sprečavanje negativnih stanja. Negativna stanja se teže mogu ispoljiti, ako je osoba u stanju relaksacije. To je razlog zašto je rečeno da treba praktikovati relaksaciju svakoga dana, usmeravajući pažnju duž tela i promišljeno opuštajući sve napete mišiće.

Kontrolu emocionalnog centra je teško sprovesti direktno, delimično zbog toga što on radi suviše brzo – 30.000 brže nego formatorni deo intelektualnog centra, tako da čovek zapada u negativno stanje ili brigu pre nego što to sazna. Ali emocionalni centar se u Radu ponekad poredi sa nekontrolisanim slonom, vragolanom, sa dva kontrolisana slona sa obe strane – naime, intelektualnim i motoričkim centrom. Pogrešna emocionalna stanja, loša stanja iz navike brige, mrzovolje itd. moraju se prvo registrovati kao nešto što postoji. Po pravilu ljudi ne vide svoja stanja, već se nalaze u njima. Zatim, mora se upotrebiti jedan od kontrolisanih slonova. Razmotrimo šta znači upotrebiti intelektualni centar u tom pogledu. To znači da morate uočiti misli, koje se odvijaju u vama, kada brinete. Imamo određenu količinu volje nad intelektualnim centrom – možemo kontrolisati misli, iako do malog stepena. Zaustavljajući, ili ne nastavljajući, ne verujući u njih, ne odobravajući misaoni deo brige, jedan slon je tako reći postavljen uz nekontrolisanog emocionalnog centra. Drugi kontrolisani slon je motorički centar, koji se povinuje našoj volji, ako usmerimo pažnju na njega. Možemo opustiti mišiće itd. Kao što znate, u uputstvima, datim u Radu o relaksaciji, se kaže da se mali mišići moraju opustiti – mali mišići na licu, mišići koji daju izraz lica, posebno. To uključuje i mišiće oko oka, oko usta i brade, mišiće jezika, grla, dela glave pod kosom itd.

Vratimo se brizi. Briga predstavlja pogrešan rad centara. Ona je oblik unutrašnjeg pridavanja značaja – tj. identifikacija. Ona je neprestano mešanje negativne imaginacije sa nekoliko činjenica, koja dovodi do uspostavljanja pogrešnih veza u

centrima. To je vrsta laganja, pored mnogih drugih vrsta laganja, koja se odvijaju u nama i rasprostiru po centrima. Uvek je lako brinuti, jer to donosi olakšanje i predstavlja, kakvo jeste, oblik pravdanja sebe. Ona je bliska samo-sažaljenju i nasilju. Briga nije razmišljanje. Um je vođen brigom, emocionalnim stanjem, i zamračen. Pažnja usmerena na nešto uvek pomaže, jer nas usmerena pažnja prebacuje u svesnije delove centara. Briga nije razmišljanje o drugima. Ona nije spoljno pridavanje značaja. Dok učimo kako da živimo sa stanovišta Rada, tako da živimo svesnije u životu a ne samo u životu bez ičega između sebe i rada, briga je jedna od stvari, koja nam pokazuje nešto o nama samima, ukoliko je posmatramo bez kritike i tokom dugog vremenskog perioda. Ne smete misliti da je suprotnost brizi ravnodušnost. Vi možete i treba da osetite 'strah' zbog druge osobe u opasnosti – mešavinu nade i straha – ali briga je sasvim drugačija, jer se tada uključuje imaginacija. Ona postaje navika, kao i mnoga druga negativna stanja, a ljudi čak zamišljaju da su bolji od drugih, jer ih imaju i gaje osećanje zasluge zbog svoje brige. Ljudi često čak misle da je opravdano brinuti zbog svega, zbog prošlosti i budućnosti, zbog samih sebe, zbog drugih itd. To jednostavno nije ništa drugo do ozbiljna bolest negativnosti, teško izlečiva, jer jednom kada osoba postane obrtna mašina za brigu, uspostavljaju se sve vrste pogrešnih veza i sve radi na pogrešan način i budući da je jedina stvar, u kojoj uživa, briga, osloboditi je nje, kada bi to bilo moguće, bi značilo uništiti njeno glavno zanimanje. U vezi sa time, setićete se jedne od izreka u Radu – *da vam je zatraženo da učinite samo jednu stvar, da se odreknete svoje posebne vrste patnje*. To zvuči lako. Pokušajte. Razlog zašto je to tako teško je što bi to značilo razoriti čitav sistem 'Ja' u vama, koja uživaju da učine da patite i za koja smatrate da ste to vi.

Vratimo se pitanju: šta je to briga? Budući da je ona oblik identifikacije, to znači da dovodi do konstantnog gubitka snage. Ljudi koji brinu u velikoj meri iscrpljuju same sebe, cede svoju životnu snagu. Ako posmatrate sebe dok brinete, videćete da je to zaista nalik cepanju i uvijanju i davljenju sebe iznutra, kombinovano sa spoljnim mišićnim pokretima, koji su već opisani. Tu nema centra gravitacije. Nema pravca, nikakvog jasnog cilja; sve je u neredu; sve se u čoveku kreće u svim mogućim pravcima. To je kao da se sva ta različita 'Ja' u nama podignu i jure, uvijajući ruke i ne izgovarajući ništa do negativnu imaginaciju, koja dominira scenom. Ne kažem da je moguće nikada ne brinuti. Postoje situacije, posebno danas, kada je potpuno nemoguće zaustaviti je na vreme. Govorim više o tendenciji po navici da se brine o svemu i da se svaki događaj uzima kao izvor brige.

Da jasno formulišemo šta treba učiniti – imati neki pravac – pomaže da se spreči ovo stanje nereda, koje, kao što je rečeno, predstavlja oblik unutrašnjeg pridavanja značaja i nije spoljno pridavanje značaja. **Unutrašnje pridavanje značaja** je uvek mehaničko. **Spoljno pridavanje značaja** je uvek svesno – to je svesno postavljanje sebe u poziciju drugog bića i, budući da to zahteva usmerenu pažnju, ono vas oslobađa brige. Ako obratite pažnju, videćete da ti mali oblici brige počinju veoma rano ujutru. Veoma je dobro i vredno napora početi sa radom na sebi rano ujutru, pre nego što se uđe u život i dužnosti. Malo svesnog

rada u to vreme, uočiti male začetke brige ili negativnih emocija ili samo-sažaljenja itd. i reći im ne – uzdizanje iznad njih – ne smatrajući da su oni vi – sav taj rad na ne-identifikaciji sa određenim mašinama, određenim 'Ja', u rano jutro, može promeniti čitav dan. U to spada i ideja o otpisivanju dugova, odbacivanja svih unutrašnjih računa – ako je moguće. Tada nešto sveže i novo započinje dan i prekida se ustajalost života, koja u stvari predstavlja ustajalost samog sebe, koje uvek na isti način reaguje na sve, imajući uvek iste poglede na stvari, posmatrajući druge uvek na isti način itd.

Rad na sebi može dati veličanstvene rezultate – ako se setite da ste u životu u Radu, a ne u životu bez ičega između sebe i njega. Raditi znači transformisati svoj odnos prema životu. Sve praktične stvari u njemu imaju svoj cilj. To je rad na sebi. To jest, to je biti u Radu u životu – ne u životu. Šta je vaš zadatak? Zašto ste ovde? Šta je to što treba da promenite? Šta je to što treba da naučite o sebi, toj stvari koju uzimate kao datu, tu stvar, koja je vaš aparat za život? Da li vam vaš aparat za život daje rezultate koje želite? Vi sami, vaša ličnost, je aparat, koji koristite da biste živeli život. Dobro je postepeno videti da je vaš način kako uzimate život, vaš život – i da možete početi da radite na svom načinu kako ga uzimate – a to znači, radom na sebi i vašim mehaničkim reakcijama na sve što se događa. Jer vaše mehaničke reakcije na život jeste vi i to stvara vaše nesreće i sreće i ta stvar pod nazivom vi sami je vaš aparat za život, koju ste sami napravili i koja je napravljena u vama iz hiljadu zaboravljenih razloga. To je stvar, koju odvijamo svakoga jutro, da bismo se suočili sa danom. I to je stvar, o kojoj Rad govori na svim stepenima – stvar na kojoj možete raditi i koju možete promeniti. Pokušajte da razmišljate o tome da nije život taj koga možete promeniti, već samo sebe same u svojim reakcijama na život. Jednom kada sagledate tu ideju, tada, kakve god da su okolnosti života, imaćete u svom domašaju snagu, čija je vrednost neprocenjiva.

Tokom dugo vremena mi apsorbuje sve vrste negativnih emocija, identifikujući se sa njima i posmatrajući ih kao sebe same, kao neophodne, kao istinite, i pokušavajući da radimo na njima. Efekat toga da ne idemo za nekim mehaničkim reakcijama u sebi i da se osetimo slobodnim u odnosu na njih je magičan. Uočićete kada se to dogodi. Veoma je interesantno, ali je pitanje vašeg sopstvenog iskustva.

Možda ćete shvatiti da Rad nije prosto dosadan trud. To je samo-oslobodjenje putem određenog unutrašnjeg napora, koji se naziva **rad na sebi**.